

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

УДК 811.111'42:378

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2025.2.6>

О. О. БЄЛЯКОВ

старший викладач кафедри англійської філології,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: beljakov_alex@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-5132-7703>

О. А. СВІТЛИКОВСЬКА

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: helena.svitlikovska@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0648-8310>

О. А. ШКАМАРДА

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: shkamarda.oksana@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2531-6442>

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ ЯК РЕСУРС ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено ґрунтовне осмислення художнього тексту як універсального та багатоаспектного ресурсу для формування мовленнєвої та культурної компетентності здобувачів вищої освіти у процесі вивчення іноземної мови та літератури. Обґрунтовано, що художній текст виконує не лише функцію джерела автентичного мовного матеріалу, а й постає повноцінним носієм культурних смислів, моделей соціальної поведінки та концептів, притаманних національній ментальності. Його використання у навчальному процесі забезпечує глибоке занурення у культурно-мовне середовище цільової мови, сприяє формуванню міжкультурної компетентності та розширенню світоглядного горизонту студентів.

Художній текст є складним поліфонічним явищем, що функціонує на кількох взаємопов'язаних рівнях: естетичному, семантичному, ідейно-емоційному. Він постає як результат індивідуальної авторської творчості, глибоко вкоріненої у колективну мовну та культурну традицію, що робить його цінним ресурсом для формування ключових компетентностей, необхідних для ефективної іншомовної комунікації. Увагу сфокусовано на розкритті поняття компетентності як інтегративної характеристики особистості, що охоплює сукупність знань, умінь, навичок, мотиваційно-ціннісних орієнтирів і здатності до рефлексії, необхідних для успішної міжкультурної взаємодії.

Наукова розвідка порушує проблему недостатнього використання потенціалу художнього тексту в сучасній системі мовної освіти, де він переважно виконує допоміжну, ілюстративну функцію. Обґрунтовано необхідність системного методичного залучення художнього тексту до освітнього процесу. Наголошено, що, за умов належного дидактичного забезпечення, художній текст може слугувати ефективним засобом розвитку комунікативної, культурної та інтерпретативної компетентності, сприяючи формуванню критичного мислення здобувачів вищої освіти, а також їхньої здатності до глибокого міжкультурного розуміння й усвідомленого, емпатійного осмислення інакшості.

Ключові слова: художній текст, мовленнєва компетентність, культурна компетентність, іноземна мова, література, лінгводидактика, комунікативний підхід, міжкультурна комунікація.

Поставлення проблеми. У сучасних умовах глобалізації, міжкультурної інтеграції та посилення ролі міжособистісної та міжкультурної

комунікації особливої ваги набуває формування у здобувачів вищої освіти мовленнєвої та культурної компетентності. У межах парадигми

комунікативно орієнтованого навчання мова розглядається не як сукупність граматичних структур, а як засіб пізнання й відображення культурного світу іншої нації. У зв'язку з цим постає необхідність пошуку ефективних педагогічних ресурсів, що дозволяють водночас формувати мовленнєві навички та сприяти розвитку культурної обізнаності студентів. Одним із таких універсальних ресурсів є художній текст, який у сучасній методиці викладання іноземних мов розглядається як багатоаспектний дидактичний інструмент. Він не лише забезпечує занурення в живу, контекстуалізовану мову, а й відкриває доступ до національно специфічних кодів культури, цінностей, соціальних моделей поведінки. Однак на практиці художній текст часто використовується лише як додатковий ілюстративний матеріал або як фонове джерело для вдосконалення читання, що значно звужує його потенціал. Таким чином, проблема ефективного використання художнього тексту як ресурсу для цілісного формування мовленнєвої та культурної компетентності залишається недостатньо розробленою в методичному аспекті. Потребують уточнення не лише дидактичні підходи до роботи з літературним матеріалом, але й конкретні методики інтеграції художнього тексту у навчальні програми.

Аналіз попередніх досліджень. Проблема тика художнього тексту як об'єкта лінгвістичного, когнітивного та дидактичного аналізу посідає важливе місце у сучасних філологічних, літературознавчих і педагогічних студіях. Зокрема, І. Бехта розглядає художній текст у контексті новітніх когнітивних підходів, акцентуючи увагу на його концептосферній природі [Бехта]; Л. Губа й О. Степаненко аналізують його як складну мовну систему, що потребує багатоаспектного лінгвістичного аналізу [Губа; Степаненко]; Н. Сологуб зосереджується на особливостях мовної організації художнього тексту [Сологуб]. У працях О. Микитенко, С. Чепелієвої, О. Дзюби та І. Ставицької висвітлено проблеми формування іншомовної та культурної компетентності здобувачів освіти у навчальному процесі [Микитенко, Чепелієва, Дзюба; Ставицька].

Метою статті є теоретичне обґрунтування художнього тексту як ефективного ресурсу

для формування мовленнєвої та культурної компетентності студентів, а також аналіз конкретних методичних підходів і практичних завдань, які забезпечують реалізацію цього потенціалу в процесі вивчення іноземної мови та літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Художній текст є складним багатовимірним явищем, що посідає центральне місце у сучасному гуманітарному дискурсі, зокрема в літературознавстві, лінгвістиці, культурології та лінгводидактиці. Це не просто текст у загальнолінгвістичному розумінні як мовленнєвий вияв, а унікальний мовний феномен, що вміщує у собі особливий художній світ – глибоко індивідуалізований, естетично організований, змістовно насичений. Художній текст постає як певна модель світу, збудована за законами мистецтва, що функціонує у межах естетичного простору. Він не існує поза мовою мистецтва, як і поза іншими мовами суспільної комунікації, адже є носієм не лише інформації, а й цінностей, культурних смислів, національного менталітету. Водночас, структура художнього тексту парадоксальна: з одного боку, вона системна, з іншого – ґрунтується на порушенні системи. Це зумовлено багаторівневою організацією тексту, його здатністю до повторного кодування на різних рівнях – лексичному, стилістичному, жанровому, концептуальному. У результаті цього кожен реципієнт розшифровує текст крізь призму власного світосприйняття, культурної приналежності, особистого досвіду. Таким чином, кількість інтерпретацій художнього тексту дорівнює кількості його читачів.

У межах наукового аналізу важливо враховувати і погляд на художню літературу не лише як на рефлексію об'єктивної дійсності, а як на рефлексію мовленнєвої діяльності, типової для тієї чи іншої національної мовної культури. Н. Сологуб слушно зауважує, що художня література не є безпосереднім відображенням реальності, а є відображенням специфіки мовленнєвого середовища, його ментальних і культурних особливостей [Сологуб : 498]. Таким чином, літературний текст є не лише результатом індивідуальної творчості, а й колективним продуктом мовної культури, в якій функціонує автор.

Попри поширені у сучасному гуманітарному дискурсі тенденції до відмежування тексту від автора, що зумовлено, зокрема, ідеєю «смерті автора», ми вважаємо, що повноцінне осмислення художнього тексту неможливе без урахування особистісного, суб'єктивного чинника. На думку Л. Губи, художній текст є результатом особистісної інтерпретації дійсності. Письменник не просто описує об'єкти навколишнього світу – він фіксує ті явища, які мають для нього смислову, емоційну, ідеологічну вагу [Губа : 94]. Його мовна картина світу наповнена індивідуальним змістом, що й визначає унікальність кожного художнього твору.

Художній текст створює модель реальності, яка імітує зовнішній світ, але насправді є його глибоко переосмисленою реконструкцією. Автор, оперуючи системними елементами мови – лексемами, граматичними структурами, стилістичними фігурами – вибудовує художню дійсність, що, своєю чергою, є позасистемною за своєю природою. Мова художнього твору втрачає функціональну однозначність, перетворюючись на особливу знакову систему, універсальну для літератур різних мов і культур [Степаненко : 207]. Вона несе в собі багаторівневу, амбівалентну семантику, відкриту для множинних інтерпретацій. Саме в цьому сенсі можна говорити про єдність мови художньої літератури як універсального семіотичного простору.

У літературному тексті відбувається складна взаємодія між трьома світами – світом дійсності, світом понять та світом значень. Таке поєднання зумовлює багатовимірність художнього змісту: він містить у собі як об'єктивні (але завжди непрямі, символічні) референції на реальний світ, так і елементи суб'єктивної авторської вигадки, символізму, алегорії [Губа]. У художньому тексті адресат розщеплюється: ми маємо справу не лише з автором і читачем, а й з оповідачем, персонажами, ліричним героєм тощо. Це призводить до складного багаторівневого механізму передачі змісту, що вимагає від читача високого рівня інтерпретативної компетентності [Бехта : 60].

Наукове осмислення художнього тексту як багатопланової моделі пропонує, зокрема, А. Гарсія-Берріо, який виокремлює три його основні рівні: (1) матеріальний (звуковий, лексичний, зоровий – залежно від виду

мистецтва); (2) змістовий (семантичний), який реалізується за допомогою матеріальної системи; (3) ідейно-емоційний – той, що формує надтекстову «модель життя» [Ставицька : 114]. Отже, художній текст функціонує одночасно як культурно-соціальний артефакт і як індивідуально-авторський витвір, що втілює в собі як зовнішні культурні впливи, так і внутрішній суб'єктивний пошук митця.

Усе вищезазначене дає підстави розглядати художній текст не лише як літературний або лінгвістичний об'єкт, а і як потужний лінгводидактичний ресурс. Його потенціал у формуванні мовленнєвої та культурної компетентності студентів є надзвичайно високим, оскільки художній текст моделює реальні ситуації спілкування, демонструє багатство мовних засобів, актуалізує національно-культурні концепти, розвиває емпатію, образне мислення, інтерпретативні здібності. У цьому контексті доцільним є подальший розгляд поняття компетентності як ключового концепту освітнього процесу.

У сучасному освітньому дискурсі поняття *компетентності* дедалі частіше постає як концепт, що визначає парадигмальні орієнтири вищої освіти та забезпечує інтеграцію знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій і особистісних якостей для успішної адаптації індивіда до викликів глобалізованого світу. Універсальність цього терміна, з одного боку, зумовлює його широке використання у педагогічних, психолого-педагогічних, соціокультурних і лінгвістичних дослідженнях, а з іншого – вимагає чіткого концептуального окреслення в контексті професійного та академічного розвитку здобувачів вищої освіти.

Компетентність як наукове поняття охоплює комплексну, багаторівневу структуру, в якій поєднуються когнітивні (знання), операційні (вміння і навички), афективно-ціннісні (мотивація, установки, етичні орієнтири) та рефлексивні компоненти. За визначенням О. Микитенко, С. Чепелієвої та О. Дзюби, компетентність розглядається як «сукупність знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, психологічних та соціальних якостей, які дозволяють особистості ефективно функціонувати в різних сферах життя» [Микитенко : 72]. У роботах зарубіжних дослідників (зокрема, Д. Райхен та Л. Іганік [Rychen, Iganik]), компетентність

окреслюється як «інтегрована здатність до мислення, дії та комунікації, що забезпечує ефективне функціонування індивіда в багатозначному соціокультурному контексті». Науковці Е. Кліме та Д. Лойтнер підкреслюють структурну цілісність компетентності як комбінації знань, навичок, мотивацій та соціальних умінь, які узгоджуються з очікуваннями та стандартами освітнього середовища [Klieme, Leutner : 77]. Таким чином, компетентність набуває статусу динамічного утворення, що трансформується впродовж усього життя індивіда, адаптуючись до нових вимог.

У площині лінгводидактики особливої уваги заслуговують поняття *мовленнєвої* та *культурної* компетентностей, що є складовими загального компетентнісного підходу в процесі навчання іноземної мови та літератури у закладах вищої освіти. Мовленнєва компетентність в сучасній науці трактується як здатність студента ефективно використовувати мовні ресурси для побудови смислово, граматично і стилістично адекватних висловлювань у межах комунікативної ситуації. На думку К. Маквіллям, мовленнєва компетентність студентів передбачає опанування лексико-граматичних, фонетико-фонологічних, прагматичних та соціокультурних засобів мови, що забезпечують створення осмисленого, логічного та цілісного іншомовного висловлювання [McWilliam : 69]. Аналогічну позицію займає Дж. Андерсон, який акцентує увагу на здатності студента не лише знати мовні одиниці, але й ефективно структурувати та організовувати інформацію з урахуванням стратегій сприймання й продукування мовлення [Anderson : 183].

Класичну модель іншомовної мовленнєвої компетентності запропонував М. Кенел. Вона включає чотири структурні компоненти: граматична (знання мовних норм), соціолінгвістична (уміння враховувати соціокультурний контекст), дискурсивна (побудова зв'язного мовлення) та стратегічна (подолання труднощів у спілкуванні) компетентності [Canal : 15]. Цю модель було доповнено і розвинено в альтернативній концепції Л. Бахмана, який, поряд із мовною та стратегічною компетентностями, виокремлює психофізіологічні механізми, що впливають на комунікативну спроможність індивіда: мотивацію, стресостійкість,

когнітивну гнучкість, динаміку уваги, а також фізіологічні аспекти мовленнєвої діяльності (артикуляція, дихання тощо) [Bachman : 454].

Окрім мовленнєвого аспекту, важливим компонентом іншомовної освіти є *культурна компетентність*, яка відображає здатність студента інтерпретувати, розуміти та адекватно реагувати на соціокультурні коди іншомовного середовища. Згідно з підходами міжкультурної комунікації, культурна компетентність охоплює знання про культурні сценарії, ціннісні орієнтири, ментальні моделі та поведінкові стратегії, які формують контекст спілкування. За визначенням І. Ставицької, іншомовна комунікація є можливою лише за умови наявності мотивації до міжкультурного діалогу, готовності до прийняття культурного Іншого та здатності адекватно інтерпретувати вербальні й невербальні знаки іншої культури [Ставицька : 283].

Таким чином, мовленнєва та культурна компетентності виступають як взаємопов'язані компоненти цілісної комунікативної компетентності, яка є результатом системного, інтегративного підходу до формування здатності студента діяти ефективно в умовах багатокультурного, полілінгвального середовища. Відтак логічним продовженням нашого дослідження є конкретизація можливостей художнього тексту як ресурсу для формування мовленнєвої та культурної компетентності студентів, з опорою на конкретні зразки текстів і типологію завдань, що використовуються в навчальному процесі.

Художній текст, з огляду на свою багатошарову структуру, дозволяє формувати різні рівні мовленнєвої діяльності – від рецептивної до продуктивної. Зокрема, під час роботи з оповіданням Ернеста Гемінґвея “A Day's Wait” (1933) студенти мають змогу не лише засвоїти лексику, пов'язану з емоційними станами (*to be pale, fever, courage, fear, misunderstanding*), а й зануритися в контекст культурної моделі поведінки, характерної для американського суспільства 1930-х років. На текстовому етапі студентам пропонуються завдання на інтерпретацію внутрішнього стану героя, виявлення підтексту, а також порівняльний аналіз: “How do children from different cultures express fear or bravery?”.

Іншим прикладом використання художнього тексту як ресурсу для формування

мовленнєвої компетентності може слугувати уривок з новели Кейт Шопен “The Story of an Hour” (1894), де студенти знайомляться з лексемами на позначення внутрішнього конфлікту, емоційної амбівалентності (*freedom, burden, release, grief, whisper*), а також опановують стилістичні засоби, зокрема метафору і психологічну деталь. Робота з цим текстом сприяє розвитку мовленнєвої компетентності через аналіз структури наративу, а також культурної компетентності – шляхом розгляду ролі жінки у західному суспільстві на зламі XIX–XX ст. Прикладом завдання може бути: “Compare the character’s perception of marriage to that in your native culture. How might the story be received by contemporary readers in different cultures?”

У контексті англomовної літератури XX століття надзвичайно цінним є звернення до коротких оповідань Рея Бредбері, наприклад “The Pedestrian”. Завдяки простій, але емоційно насиченій мові, цей твір дозволяє відпрацювати лексику на позначення урбаністичних реалій, соціальної ізоляції, впливу технологій на людську поведінку. Робота з текстом може супроводжуватись завданням на трансформацію точки зору: “Retell the story from the robot’s perspective”, що сприяє розвитку продуктивних навичок – зокрема, письмового і усного мовлення.

У мовленнєвому аспекті художній текст дає змогу засвоїти: лексику у контексті, що забезпечує розуміння словосполучень і фразеологізмів (наприклад, “heart sank”, “a glimmer of hope”), синтаксичні структури (наприклад, в оповіданнях С. Моєма часто зустрічаються інверсії: “Little did he know...”) та стилістичні реєстри, що використовуються в різних соціальних ситуаціях (наприклад, формальні / неформальні діалоги, внутрішній монолог, опис тощо).

З точки зору формування культурної компетентності, художній текст відкриває доступ до національної картини світу. Зокрема, при роботі з романом Джерома К. Джерома “Three Men in a Boat” студенти аналізують типову британську іронію, гумор, соціальні стереотипи, особливості побуту та дозвілля англійців кінця XIX століття. Завдання типу: “What do we learn about Victorian England from this scene?” або “How does the author play with the national

stereotype?” активізують критичне мислення та рефлексію щодо іншої культури.

Ще одним прикладом є уривок з твору Чінуа Ачебе “Things Fall Apart”, що дозволяє студентам вийти за межі євроцентричного погляду на культуру. Аналізуючи уривки, присвячені звичаям, родинним структурам та системі вірувань ігбо, студенти навчаються приймати культурне різноманіття як ресурс комунікації, а не перешкоду. Завдання: “Which aspects of this culture would be misunderstood by a European? Why?”

Отже, прикладне використання художнього тексту в навчальному процесі ґрунтується на низці чітко структурованих методичних рішень: аналітичне читання (close reading) з акцентом на мовні засоби; культурологічна інтерпретація через порівняння культурних кодів; творчі завдання з трансформацією тексту (написання продовження, зміна перспективи); інтерактивні форми роботи (дискусії, дебати, рольові ігри за мотивами твору).

Таким чином, систематична робота з художнім текстом забезпечує не лише збагачення словникового запасу і вдосконалення граматичних навичок, а й формує здатність до інтеркультурного аналізу, толерантного сприйняття і продуктивної взаємодії в межах полілінгвального простору. Використання літературних творів у процесі навчання іноземної мови та літератури сприяє перетворенню студента з пасивного споживача інформації на активного інтерпретатора і співучасника культурного діалогу.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, можемо стверджувати, що художній текст є унікальним мовним явищем, яке поєднує в собі індивідуальну авторську інтерпретацію дійсності, естетичну організацію мовного матеріалу та багатовимірну систему смислів. Його функціонування відбувається на перетині мистецтва, мови та культури, що зумовлює його значний потенціал у формуванні як мовленнєвої, так і культурної компетентності. Завдяки здатності художнього тексту моделювати ситуації спілкування, актуалізувати національно-культурні концепти та розвивати інтерпретативне мислення, він є важливим лінгводидактичним ресурсом у системі вищої освіти. Урахування індивідуального стилю автора, контексту створення твору, культурних реалій і прагматичних особливостей тексту

сприяє цілісному формуванню іншомовної комунікативної компетентності студентів.

Перспективи подальших наукових пошуків у цьому напрямку вбачаємо у міждисциплінарному поглибленні дослідження художнього тексту як засобу міжкультурної комунікації,

зокрема в аспекті перекладу, інтерпретації та рецепції. Актуальним також є розроблення методичних підходів до інтеграції художнього тексту в освітній процес з урахуванням рівня мовної підготовки студентів, їхніх комунікативних потреб і культурного підґрунтя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехта І. А. Художній текст у сфері новітніх когнітивних студій. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Вип. 9 (1). С. 57–62.
2. Губа Л. В. Художній текст як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2015. Вип. 58. С. 93–96.
3. Микитенко О. М., Чепелієва С. Г. та Дзюба О. О. Формування компетентності учнів старших класів: проблеми та перспективи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологічні науки». 2019. № 2 (44). С. 71–76.
4. Сологуб Н. Мова художнього твору як текст. *Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія*. 2009. Вип. 475–477. С. 497–500.
5. Ставицька І. В. Іншомовна компетентність: місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4. С. 280–286.
6. Степаненко О. К., Вихор В. Г., Приймак Л. Б. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72), № 2 (2). С. 205–212.
7. Anderson J. K. The Role of Language Competence in Developing L2 Monologic Speaking Skills. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*. 2020. Vol. 10 (2). P. 179–188.
8. Bachman Lyle F., Palmer Adrian S. The Construct Validation of Some Components of Communicative Proficiency. *TESOL Quarterly*. 2022. Vol. 16. № 3. P. 449–465.
9. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. *Language and Communication*. London: Longman, 2003. P. 2–27.
10. García-Berrio A. A theory of the literary text. Reprint. Berlin : W. de Gruyter, 2016. 544 p.
11. Klieme E. D., Leutner D. E. Kompetenzentwicklung und Bildungsstandards. *Kompetenzdiagnostik: Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*. Springer, 2016. S. 73–92.
12. McWilliam K. H. Developing Competence in L2 Monologic Speaking: Challenges and Strategies. *The Modern Higher Education Review*. 2020. Vol. 2 (2). P. 68–77.
13. Rychen D. S., Iganik L. H. Competence in the 21st century: A review and synthesis. *Journal of Education and Work*. 2018. Vol. 31 (4). P. 315–334.

REFERENCES

1. Behta, I. A. (2019). Khudozhnii tekst u sferi novitnikh kohnityvnykh studii [Literary text in the field of modern cognitive studies]. *Zakarpatski filolohichni studii*, (9) (1), 57–62.
2. Huba, L. V. (2015). Khudozhnii tekst yak ob'iekt linhvistychnykh doslidzhen [Literary text as an object of linguistic studies]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"*. Serii: Filolohichna, (58), 93–96.
3. Mykytenko, O. M., Chepeliieva, S. H., & Dziuba, O. O. (2019). Formuvannia kompetentnosti uchniv starshykh klasiv: problemy ta perspektyvy [Formation of competence of senior students: Problems and prospects]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"*. Serii: Psykholohichni nauky, (2) (44), 71–76.
4. Sologub, N. (2009). Mova khudozhnoho tvoruu yak tekst [The language of a literary work as a text]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Slovianska filolohiia*, (475–477), 497–500.
5. Stavytska, I. V. (2013). Inshomovna kompetentnist: mistse definitsii u terminolohichnomu poli suchasnykh naukovykh sudzhen [Foreign language competence: The place of definition in the terminological field of modern scientific judgments]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, (4), 280–286.
6. Stepanenko, O. K., Vykhov, V. H., & Pryimak, L. B. (2022). Linhvistychnyi analiz khudozhnoho tekstu [Linguistic analysis of literary text]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho*. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka, 33 (72) (2), 205–212.
7. Anderson, J. K. (2020). The role of language competence in developing L2 monologic speaking skills. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 10 (2), 179–188.
8. Bachman, L. F., & Palmer, A. S. (2022). The construct validation of some components of communicative proficiency. *TESOL Quarterly*, 16 (3).
9. Canal, M. (2003). From communicative competence to communicative language pedagogy. *In Language and Communication* (pp. 2–27). London : Longman.

10. García-Berrio, A. (2016). *A theory of the literary text* (Reprint ed.). Berlin : W. de Gruyter.
 11. Klieme, E. D., & Leutner, D. E. (2016). Kompetenzentwicklung und Bildungsstandards. *Kompetenzdiagnostik: Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 9, 73–92.
 12. McWilliam, K. H. (2020). Developing competence in L2 monologic speaking: Challenges and strategies. *The Modern Higher Education Review*, 2 (2), 68–77.
 13. Rychen, D. S., & Lganik, L. H. (2018). Competence in the 21st century: A review and synthesis. *Journal of Education and Work*, 31 (4), 315–334.
-

O. O. BELIAKOV

Senior Lecturer at the Department of English Philology,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: beljakov_alex@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0002-5132-7703>

O. A. SVITLIKOVSKA

PhD in Philology,
Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages for the Humanities,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: helena.svitlikovska@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0648-8310>

O. A. SHKAMARDA

PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Philology,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: shkamarada.oksana@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2531-6442>

**LITERARY TEXT AS A RESOURCE FOR THE DEVELOPMENT
OF COMMUNICATIVE AND CULTURAL COMPETENCE
OF TERTIARY-LEVEL LEARNERS**

The article offers a thorough analysis of the literary text as a universal and multifaceted resource for developing students' speech and cultural competence in the process of foreign language and literature learning. It substantiates the idea that a literary text serves not only as a source of authentic language material but also as a full-fledged bearer of cultural meanings, models of social behaviour, and concepts inherent in national mentality. Its integration into the educational process ensures deep immersion into the cultural and linguistic environment of the target language, promotes the development of intercultural competence, and broadens students' worldview.

The literary text is characterized as a complex polyphonic phenomenon functioning on several interconnected levels: aesthetic, semantic, and ideological-emotional. It is interpreted as a product of individual authorial creativity, simultaneously rooted in collective linguistic and cultural traditions, which makes it a particularly valuable tool for fostering the competences necessary for effective foreign language communication. Special attention is given to the concept of competence as an integrative personal characteristic encompassing a set of knowledge, skills, abilities, motivational and value orientations, and reflective capacity required for successful intercultural communication.

The study highlights the underuse of the literary text's potential within the current system of language education, where it often plays only a supplementary, illustrative role. The article argues for the need for the systematic and methodical integration of literary texts into the educational process. It emphasizes that, when accompanied by appropriate didactic support, the literary text becomes a powerful means of developing students' communicative, cultural, and interpretive competence, fostering in them a deep understanding of foreign-language culture, critical thinking, and empathetic perception of the Other.

Key words: literary text, speech competence, cultural competence, foreign language, literature, language didactics, communicative approach, intercultural communication.